

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 592/2024-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], podnikajúceho pod obchodným menom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], BENC, s.r.o., Jesenná 8, Prešov, IČO 36 506 451, PONECO, s.r.o., Jesenná 12, Prešov, IČO 36 707 996, CORS, spol. s r.o., Jesenná 8, Prešov, IČO 36 467 057, a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených JUDr. Michalom Feciľakom, advokátom, Jesenná 8, Prešov, proti rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 14Co/10/2022 z 13. decembra 2022 a rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/71/2023 zo 16. júla 2024 takto

rozhodol:

Ústavnú sťažnosť **odmieta**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 28. októbra 2024 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovatelia navrhujú napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva nasledujúci stav veci:

3. Okresný súd Prešov rozsudkom zamietol žalobu sťažovateľov, ktorou sa proti žalovaným Prešovskému samosprávnemu kraju a mestu Prešov domáhali náhrady za vecné bremeno zriadené

zákonom č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009 Z. z.“) a viaznuce na pozemkoch nachádzajúcich sa v katastrálnom území Solivar, ktorých boli jednotliví sťažovatelia ako žalobcovia vlastníkmi v žalovanom období.

4. Na odvolanie sťažovateľov krajský súd rozsudkom sp. zn. 14Co/17/2019 z 28. januára 2020 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Na základe dovolania sťažovateľov najvyšší súd uznesením sp. zn. 4Cdo/161/2020 z 29. júna 2022 predmetný rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

5. Následne krajský súd ústavnou sťažnosťou namietaným rozsudkom rozsudok okresného súdu opätovne vo väčšine potvrdil a čiastočne zrušil.

6. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie, ktoré najvyšší súd napadnutým rozsudkom zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľov

7. Sťažovatelia v dovolaní namietali, že judikatúra najvyššieho súdu a ústavného súdu zastáva názor, že náhrada za zákonné vecné bremeno podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. je jednorazová, ale tiež uvádza, že nárok na náhradu (teda jednorazovú) sa premlčí v 3-ročnej lehote odo dňa účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z., ktorá nastala 1. júla 2009. Touto skutočnosťou sa odvolací súd (a ani súd prvej inštancie) vôbec nezaoberal a vôbec nezobral na zreteľ, že žaloba bola podaná 29. júna 2012, teda pred uplynutím premlčacej lehoty, a preto mal byť uplatnený nárok sťažovateľom priznaný.

8. Krajský súd odôvodnil zamietnutie žaloby tým, že poskytnutie ochrany ich nárokom by bolo v rozpore s dobrými mravmi, a teda porušením § 3 Občianskeho zákonníka. Tento právny záver krajského súdu sťažovatelia považovali (a stále považujú) za nesprávny.

9. Sťažovatelia preto v dovolaní namietali, že ak odvolací súd zastáva názor, že každý má právo správať sa spôsobom, ktorý mu umožňuje zákon, čo bezpochyby robia, nemôže byť ich konanie považované za konanie, ktoré je v rozpore so zákonom ani s § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

10. Odvolací súd odôvodnil napadnuté rozhodnutie aj tým, že vo vzťahu k zamietnutiu žaloby sťažovateľov vo vzťahu k žalovanému mestu Prešov na uplatnené a zamietnuté nároky nedopadajú závery uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/44/2010 uverejneného v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 3/2013, v ktorom najvyšší súd vyslovil: „Ak už bola v občianskoprávnom konaní právoplatne vyriešená určitá otázka hmotnoprávneho vzťahu účastníkov, je súd v inom konaní, v ktorom má tú istú otázku posúdiť ako prejudiciálnu, viazaný jej skorším posúdením“, pretože v inom (predchádzajúcom) súdnom konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 14C/75/2012 nejde o tých istých účastníkov ani o ten istý predmet konania, čo je pre potreby záväznosti prejudiciálnej otázky v tomto konaní nevyhnutné. Podľa sťažovateľov aj tento právny záver krajského súdu je nesprávny, pretože by mal za následok flagrantné porušenie princípu právnej istoty a legitímneho očakávania všetkých vlastníkov pozemkov (tzn. vlastníkov susedných pozemkov nachádzajúcich

sa na Petrovanskej v Prešove a aj sťažovateľov v tejto veci), na ktorých sa nachádza tá istá stavba pozemnej komunikácie na Petrovanskej v Prešove. V právoplatne skončenom súdnom konaní vedenom pod sp. zn. 14C/75/2012 okresný súd priznal sťažovateľovi v 5. rade a [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] finančnú náhradu za užívanie ich pozemkov po náleze ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 94/2011 zo 17. júla 2011. S poukazom na už uvedené podľa sťažovateľov už bola vo vzťahu medzi vlastníkami pozemkov nachádzajúcimi sa na Petrovanskej v Prešove a vlastníkom (či vlastníkmi) stavby pozemnej komunikácie – cesty vyriešená otázka ich vzájomného vzťahu.

11. Napriek tomu, že sťažovatelia na uvedené rozhodnutie ústavného súdu počas konania poukazovali, nedostali odpoveď na otázku, prečo ich konanie je v rozpore s dobrými mravmi.

12. K prvej sťažovateľmi formulovanej dovolacej otázke: „*Je dôvodom na nepriznanie nároku žalobcom ich tvrdenie, že na nimi uplatnený nárok sa vzťahuje odplata za zriadené vecné bremeno vo forme opakovaných platieb - opakované plnenie počas doby celého trvania práva vecného bremena?*“ najvyšší súd uviedol, že z hľadiska nastolenej otázky nepredstavuje predložená dovolacia argumentácia vymedzenie kardinálnej právnej otázky spôsobom predpokladaným v § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) v spojení s § 432 ods. 2 CSP.

13. S už uvedeným právnym názorom najvyššieho súdu sťažovatelia nesúhlasia, keďže odvolací súd sa formou náhrady za vecné bremeno zaoberal dôsledne, pričom poukázal aj na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/194/2018 a sp. zn. 3Cdo/49/2014, v ktorých najvyšší súd vyslovil, že náhrada za vecné bremeno je jednorazová a nemá charakter opakovaného plnenia. Ak by sa krajský súd zaoberal skutkovým tvrdením sťažovateľov a toto podriadil pod hypotézu právnej normy, bol by dospel k záveru, že aj keď sa na uplatnený nárok vzťahuje jednorazová náhrada, tento bol na súde uplatnený v 3-ročnej premlčacej lehote odo dňa účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z., a teda mal byť sťažovateľom priznaný.

14. Sťažovatelia preto namietajú, že najvyšší súd porušil ich základné právo na prístup k súdu, pretože splnili všetky podmienky na meritórne prerokovanie dovolania o tejto otázke.

15. K druhej dovolacej otázke: „*Môže byť žalobcami uplatnený nárok na náhradu za nútené obmedzenie ich vlastníckych práv zriadením ZVB v zmysle § 4 (1) zákona 66/2009 konaním, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi?*“ najvyšší súd uviedol, že odvolací súd sa neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe tak, ako to predpokladá § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

16. Sťažovatelia namietajú nedostatočné odôvodnenie vo vzťahu k rozhodnutiam ústavného súdu, o ktoré opreli svoje dovolanie, ktoré najvyšší súd nepovažoval za relevantné, čo nijako neodôvodnil a uviedol, že sa týkajú „iba“ základných práv a slobôd, čím porušil právo sťažovateľov na spravodlivé konanie. Sťažovatelia poukazujú na rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 33/95, PL. ÚS 18/97, IV. ÚS 94/2011. Súčasne túto otázku celkovo posúdil najvyšší súd arbitrárnym a ústavne neudržateľným spôsobom, čo sťažovatelia podporujú poukazom na rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 14/07, III. ÚS 311/07, IV. ÚS 115/03.

17. Sťažovatelia zdôrazňujú (s poukazom na to, čo uviedol najvyšší súd k druhej otázke), že z ich strany nejde o šikanózny výkon práva, ale o právo na pokojné užívanie svojho legálne nadobudnutého majetku. Odvolací súd neuviedol žiaden dôvod, na základe ktorého by v súlade s ustálenou súdnou praxou bolo možné v prejednávanej právnej veci konštatovať, že konanie sťažovateľov, ktorých predmetom podnikania je nákup a predaj nehnuteľností, čo nepochybne

zahŕňa aj ich prenájom a v prípade ich užívania vlastníkom stavby stojacej na predmetnom pozemku aj domáhanie sa nároku za ich užívanie zo strany vlastníka stavby, je konaním v rozpore s dobrými mravmi. Jediným argumentom je názor najvyššieho súdu: „... v čase samotnej kúpy sa na daných nehnuteľnostiach nachádzala stavba cesty spolu s chodníkom užívané vo verejnom záujme.“ Skutočnosť, že verejnoprávne subjekty užívajú stavbami ciest množstvo súkromných pozemkov dlhodobo, neznamená, že uplatnenie si náhrad zo strany vlastníkov dotknutých pozemkov proti týmto verejnoprávnym subjektom je konaním v rozpore s dobrými mravmi.

18. Je zavádzajúce tvrdenie najvyššieho súdu, že odvolací súd sa neodklonil od záverov rozhodnutia sp. zn. 4Cdo/255/2008, v ktorom bolo posudzované konanie, ktoré bolo v rozpore s dobrými mravmi preto, lebo veriteľ chcel neprimerane vysoké úroky, a nie že chcel úroky ako také. O totožnosť s prejednávanou vecou by išlo vtedy, ak by konaním v rozpore s dobrými mravmi bolo uplatnenie si primeraných úrokov, čo napokon aj najvyšší súd uviedol.

19. Obdobne nesprávne právne posúdil najvyšší súd aj rozhodnutie sp. zn. 1Cdo/98/2008, ktoré podľa najvyššieho súdu na prejednávanú právnu vec nedopadá z dôvodu zásadnej odlišnosti skutkových okolností. Podľa sťažovateľov je toto rozhodnutie plne použiteľné, a to právna veta: „Pokiaľ by mal byť argumentom rozporu s dobrými mravmi odopretý (obmedzený) výkon práva, potom musí byť záver súdu podložený dôkladnými skutkovými zisteniami a zároveň musí súčasne presvedčivo dokladať, že tieto zistenia dovoľujú záver, že výkon práva je skutočne v rozpore s dobrými mravmi... So zreteľom na uvedené, rozhodnutie o splnení podmienok pre použitie ustanovenia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka musí byť urobené po starostlivej úvahe, v rámci ktorej musia byť zvážené dôvody, pre ktoré sa použitia tohto ustanovenia dožaduje ten, kto má povinnosť nehnuteľnosť vypratať (tu môže ísť napr. o jeho rodinné a sociálne pomery), ale tiež všetky rozhodné okolnosti na strane toho, kto sa vypratania domáha.“

20. V prejednáwanej právnej veci žiadna starostlivá úvaha zo strany krajského súdu urobená nebola, neboli uvedené žiadne dôvody, prečo uplatnené nároky sťažovateľov na primeranú náhradu za obmedzenie užívania nehnuteľností by mali byť konaním rozporným s dobrými mravmi. Krajský súd nevedol ani to, prečo by jednotlivci mali znášať neprimerané bremeno celej spoločnosti, užívania svojho majetku (nadobudnutého v súlade so zákonom) bez poskytnutia primeranej náhrady.

21. Odôvodnenie napádaného rozhodnutia je tak nedostatočné, keďže najvyšší súd neuviedol konkrétne dôvody, prečo sa označené rozhodnutia skutkovo a právne zreteľne líšia od okolností významných z hľadiska predmetného sporu sťažovateľov a žalovaných a ďalej svoj názor nerozvinul a ani nijako inak nezodôvodnil, čo má za následok arbitrárnosť napádaného rozhodnutia v tejto časti, a teda porušenie práv sťažovateľov na spravodlivé konanie.

22. K tretej dovolacej otázke, či je porušením princípu právnej istoty a legitímneho očakávania zo strany odvolacieho súdu, pokiaľ nezohľadnil rozhodnutia ostatných všeobecných súdov, ktoré v totožných veciach žaloby sťažovateľov nezamietli, sťažovatelia poukázali na ustálenú prax najvyšších súdnych autorít, a to na rozhodnutia sp. zn. IV. ÚS 75/09, IV. ÚS 499/2011, I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95, II. ÚS 80/99, III. ÚS 356/06, IV. ÚS 209/2010, II. ÚS 48/97, PL. ÚS 37/99, PL. ÚS 49/03, PL. ÚS 25/00, PL. ÚS 1/04, PL. ÚS 6/04, PL. ÚS 15/98, PL. ÚS 1/04, PL. ÚS 8/04,

PL. ÚS 52/99, PL. ÚS 49/03, PL. ÚS 1/04, I. ÚS 30/99, IV. ÚS 209/2010, PL. ÚS 21/00, III. ÚS 328/05, IV. ÚS 49/06, III. ÚS 300/06, III. ÚS 289/2017 a sp. zn. 8 Cdo 151/2017.

23. Najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí uviedol, že na predmetných rozhodnutiach iných všeobecných súdov nemožno postaviť argument, že odvolací súd rozhodol od nich odlišne, čím porušil princíp právnej istoty, na základe čoho malo dôjsť k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít. Predmetom daných konaní bol zväčša nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia za užívanie pozemkov, teda predmet odlišný od prejednávanej veci, kde si sťažovatelia nárokovujú náhradu za zákonom zriadené vecné bremeno v spojení s nahliadnutím na vec cez prizmu dobrých mravov. Rovnako to platí aj pre dovolateľmi uvádzané rozhodnutia všeobecných súdov, v ktorých bola aspoň čiastkovo riešená otázka dobrých mravov, keďže taktiež ide o konania s odlišným predmetom konania, kde bol rozpor s dobrými mravmi namietaný v nadväznosti na verejný záujem stavieb na sporných pozemkoch, pričom v tomto konaní bol rozpor s dobrými mravmi vyhodnotený v kontexte konania sťažovateľov, ktorí s plným vedomím obmedzenia užívania nehnuteľností k nim nadobudli vlastníctvo, na čo si následne nárokovali náhradu za vecné bremeno, čo činia opakovane a čo sa javí ako účelové konanie vyhodnotené ako rozporné s dobrými mravmi. Sťažovatelia uvádzajú, že právny názor, v zmysle ktorého nárokovat' si náhradu za obmedzenie vlastníckych práv k pozemkom, na ktorých stojí verejná stavba pozemnej komunikácie, na ktorej je verejný záujem, je konaním, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, keď argumentom je to, že vlastníkom stavby je najvyšším súdom zvýhodňovaný verejnoprávny subjekt, je arbitrárny. Skutočnosť, či konajúci súd priznal finančné plnenie z titulu bezdôvodného obohatenia alebo z titulu náhrady za vecné bremeno, je právnym posúdením uplatneného nároku, čo je vecou súdu. Inak povedané, o totožný spor ide vtedy, ak sa týka náhrady za obmedzenie užívania nehnuteľností, ak pozemok je užívaný cudzou stavbou, a teda ide o rozhodnutia na danú vec aplikovateľné. Už uvedená argumentácia najvyššieho súdu je preto irelevantná. Sťažovatelia nedostali odpoveď na otázku, prečo by nadobúdanie nehnuteľností s plným vedomím ich stavu malo mať za následok, že ich konanie je v rozpore s dobrými mravmi.

24. Sťažovatelia poukazujú na skutočnosť, že medzi nimi a žalovanými existoval výlučne občianskoprávny vzťah vyplývajúci zo stavby a užívania pozemkov sťažovateľov cestou ležiacou na pozemkoch sťažovateľov bez ich súhlasu. V rámci tohto vzťahu majú strany sporu rovnaké postavenie a nie je možné, aby jeden z účastníkov bol súdom zvýhodnený z dôvodu verejného záujmu. Najvyšší súd tak opätovne zasiahol do práva sťažovateľov na spravodlivé súdne konanie.

25. K namietanej nesprávnosti záveru krajského súdu, že výkon práva sťažovateľov je v rozpore s dobrými mravmi, sťažovatelia poukazujú na rozhodnutia všeobecných súdov v danej problematike, v ktorých taktiež bola námietka rozporu výkonu práva v rozpore s dobrými mravmi výslovne namietaná a súdy sa k nej výslovne vyjadrili (napr. rozsudok Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 10C/14/2009, rozsudok Okresného súdu Rožňava sp. zn. 10C/23/2011, rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 15Co/438/2010, rozsudok Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 11C/2/2011, rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 7Co/748/2010, rozsudok Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 5Co/830/2014). Ďalej sťažovatelia osobitne poukazujú na rozhodnutia krajského súdu, napr. uznesenia sp. zn. 2Co/114/2011 z 26. januára 2012, sp. zn. 2Co/86/2012 z 18. júla 2013,

rozsudky sp. zn. 7 Co/19/2013 z 23. mája 2013, sp. zn. 1Co/21/2013 z 25. septembra 2013, sp. zn. 5Co/3/2013 zo 14. januára 2014, sp. zn. 3Co/7/2014 z 2. apríla 2014 a mnohé ďalšie.

26. Skutočnosť, že najvyšší súd nesprávne právne posúdil tretiu dovolaciu otázku, odvodzujú sťažovatelia jednak z ďalších rozhodnutí, napr. uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Obdo 28/2016, nálezov ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 19/2016, III. ÚS 289/2017. Ak teda najvyšší súd nezobral na zreteľ už uvedené rozhodnutia všeobecných súdov nižších stupňov, je jeho rozhodnutie svojvoľné a je v rozpore s princípmi právneho štátu a princípmi legitímneho očakávania.

27. K štvrtej dovolacej otázke, v ktorej sťažovatelia poukazovali na prejudiciálny účinok právoplatného rozhodnutia, keď sa odvolávali na ustálenú prax najvyšších súdnych autorít (napr. uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/44/2010 z 31. januára 2012, sp. zn. 1Cdo/133/2009 z 29. apríla 2010, sp. zn. 5 MCdo 16/2010 25. apríla 2012, uznesenie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 170/2015 z 1. apríla 2015 a nález sp. zn. II. ÚS 349/09 z 20.0 januára 2010), najvyšší súd uviedol, že pri jej riešení sa odvolací súd neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe. Tento právny názor je nesprávny.

28. Napadnuté rozhodnutie v časti posudzovania rozhodnutí najvyšších súdnych autorít nespĺňa základné požiadavky presvedčivosti, jasnosti a zrozumiteľnosti vo všeobecnosti kladené na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré je v rozpore s právom sťažovateľov na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne, presvedčivo a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany.

29. Zároveň došlo zo strany najvyššieho súdu k odňatiu základného práva na majetok, keď sťažovateľom nebolo priznané právo na náhradu za obmedzenie ich vlastníckych práv – poberať z majetku primeraný výnos.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

30. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a porušenie vlastníckeho práva sťažovateľov (čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny, čl. 1 dodatkového protokolu) rozsudkom krajského súdu a rozsudkom najvyššieho súdu v konaní o náhradu za vecné bremeno. Napadnuté rozhodnutia sú neodôvodnené, arbitrárne a nekonzistentné, v rozpore s princípmi právnej istoty a zákonnosti, keďže sú v rozpore s inými rozhodnutiami v obdobných právnych veciach uplatnenej náhrady za užívanie nehnuteľností – pozemkov stavbami pozemných komunikácií vo vlastníctve verejnoprávnych subjektov, v zmysle ktorých sťažovateľom bola náhrada priznaná.

III.1. K namietanému porušeniu práv rozsudkom krajského súdu:

31. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu boli sťažovatelia oprávnení podať dovolanie, čo aj využili. Dovolanie predstavovalo účinný prostriedok, prostredníctvom ktorého najvyšší súd poskytol ochranu právam zaručeným ústavou a medzinárodnými zmluvami, ktorých porušenie sťažovatelia namietajú v ústavnej sťažnosti. Je tak naplnená ústavná podmienka na aktiváciu princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“), ktorý ústavnému súdu odníma právomoc konať a rozhodovať o ochrane označených

základných práv podľa ústavy i práva podľa dohovoru rozsudkom odvolacieho súdu. Obsah dovolania v podstatnom zodpovedá aj argumentácii použitej v ústavnej sťažnosti, pričom sťažovatelia ani netvrdia, že by nejakú námietku uplatnenú v ústavnej sťažnosti nemohli uplatniť už v podanom dovolaní.

32. Ústavný súd preto sťažnosť sťažovateľov v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu práv rozsudkom najvyššieho súdu:

33. Ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je arbitrárny alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08). Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 352/06). Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

34. Podstatou veci je tvrdenie sťažovateľov v procesnom postavení žalobcov, že krajský súd a najvyšší súd nevyhovením žalobe o (opakovanú) náhradu za zákonom zriadené vecné bremeno porušili základné právo sťažovateľov na ochranu majetku a právo na súdnu ochranu. Sťažovatelia personálne prepojení osobou sťažovateľa v 5. rade si na okresnom súde uplatnili náhradu za vecné bremeno, ktoré v žalovanom období zaťažovalo ich pozemky zastavané pozemnou komunikáciou. Dotknuté nehnuteľnosti sťažovatelia následne odpredali Národnej diaľničnej spoločnosti. Žaloba proti sťažovateľom v 1. až vo 4. rade bola právoplatne zamietnutá, proti sťažovateľovi ako žalobcovi v 5. rade bol nárok posúdený ako dôvodný (zohľadňujúc prejudiciálny účinok právoplatného rozsudku okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14C/75/2012), a preto bol rozsudok okresného súdu čiastočne zrušený a vec mu vrátená na ďalšie konanie a rozhodnutie. Sťažovatelia podali proti rozsudku odvolacieho súdu dovolanie, namietajúc nesprávne právne posúdenie [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP], ktoré nachádzali v nesprávnych záveroch krajského súdu (i) o jednorazovom charaktere náhrady za zákonom zriadené vecné bremeno, (ii) v rozpore priznania náhrady sťažovateľom s dobrými mravmi, (iii) v rozpore s princípom právnej istoty v kontexte posúdenia o neviazanosti rozhodnutiami súdov rovnakej alebo nižšej inštancie, ako aj (iv) čo sa týka prejudiciálnych účinkov rozsudku okresného súdu sp. zn.

14C/75/2012, ktorý sa nevzťahuje na sťažovateľov v 1. až vo 4. rade, ale iba na sťažovateľa v 5. rade. V tomto kontexte sťažovatelia naformulovali štyri dovolacie právne otázky, ktoré boli v dovolacom konaní posúdené so záverom, že v nadväznosti na dovolaciu otázku 1 bolo dovolanie vyhodnotené ako neprípustné, vo vzťahu k otázkam 2 až 4 bolo dovolanie prípustné, avšak nedôvodné, čo viedlo najvyšší súd k jeho zamietnutiu.

35. Prvú dovolaciu otázku (či je dôvodom na nepriznanie nároku sťažovateľom ich tvrdenie, že na nimi uplatnený nárok sa vzťahuje odplata za zriadené vecné bremeno vo forme opakovaných plnení počas doby celého trvania práva vecného bremena) posúdil najvyšší súd ako otázku, na ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu, teda nebola v konaní kľúčová. Odvolací súd sa síce k charakteru vecného bremena vo svojom rozhodnutí vyjadril (body 35 a 36 odôvodnenia), avšak žalobu nezamietol z dôvodu konštatovania, že v danej veci išlo o jednorazovú alebo opakovanú náhradu za zriadenie vecného bremena, a v tej súvislosti ani neposudzoval námietku premlčania. Už okresný súd v bode 82 svojho rozsudku posúdil žalobu v danej veci ako včas podanú. Podstatou zamietnutia žaloby proti sťažovateľom v 1. až vo 4. rade bol konštatovaný rozpor s dobrými mravmi, a preto nebolo relevantné riešiť sťažovateľmi takto formulovanú dovolaciu otázku, s čím sa ústavný súd stotožňuje.

36. Zásadná námietka sťažovateľov sa vzťahuje k posúdeniu druhej dovolacej otázky (či môže byť sťažovateľmi uplatnený nárok na náhradu za nútené obmedzenie ich vlastníckych práv zriadením zákonného vecného bremena v zmysle § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. konaním, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi), teda aplikácii inštitútu dobrých mravov. Podľa sťažovateľov nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti nemožno hodnotiť ako rozporné s dobrými mravmi, pretože nejde o konanie zakázané s poukazom na čl. 2 ods. 3 ústavy, zdôrazňujúc potrebu objektívneho chápania ich nároku bez ohľadu na verejnoprávny charakter stavieb, ktorý nemôže byť dôvodom odlišného prístupu k účastníkom konania, ktorí sú si v občianskoprávných vzťahoch rovní. Sťažovatelia v danej súvislosti poukázali na konkrétne rozhodnutia najvyššieho súdu, s ktorými je rozsudok krajského súdu v rozpore.

37. Najvyšší súd po citácii relevantných častí odôvodnenia rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/98/2008, sp. zn. 3Cdo/257/2009 a sp. zn. 3Cdo/144/2010 (bod 21 odôvodnenia rozsudku najvyššieho súdu) konštatoval (bod 22 odôvodnenia), zohľadňujúc konkrétne okolnosti týchto konaní a obsah samotných rozhodnutí, že krajský súd sa od ustálenej rozhodovacej praxe v nadväznosti na zmienené rozhodnutia neodklonil. Totožne posúdil aj namietaný odklon od rozhodnutia sp. zn. 4Cdo/255/2008 či rozhodnutia sp. zn. 1Cdo/98/2008, ktoré sa vyznačovali odlišnými skutkovými okolnosťami.

38. Ústavný súd hodnotí ako ústavne udržateľný záver najvyššieho súdu, v zmysle ktorého aplikácia korektívu dobrých mravov odvolacím súdom bola vo veci sťažovateľov správna, poukazujúc na konkrétne okolnosti nadobudnutia dotknutých pozemkov, na ktorých už boli postavené stavby určené pre verejné užívanie, tiež odvolávajúc sa na rozhodnutie EŠLP vo veci Jarkovský proti Slovenskej republike č. 4014/12 (týkalo nárokov sťažovateľa v 5. rade na vydanie bezdôvodného obohatenia za užívanie nehnuteľností v jeho vlastníctve), ktorý konštatovaním, že nedošlo k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru ani čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu, také právne posúdenie aproboval. Neexistuje teda dôvod, aby aplikácia korektívu dobrých mravov nebola aj v tomto prípade obdobným spôsobom aplikovateľná. Iba nesúhlas

sťažovateľov, resp. polemika s názorom nižších súdov týkajúcim sa spôsobu aplikácie korektívu dobrých mravov nezakladá porušenie práva na spravodlivý proces.

39. K tretej dovolacej otázke (či je popretím princípu právnej istoty a legitímneho očakávania zo strany odvolacieho súdu, že nezobral na zreteľ rozhodnutia ostatných všeobecných súdov, ktoré v totožných právnych veciach nezamietli zo strany sťažovateľov uplatnené totožné nároky vlastníkov pozemkov, na ktorých sa nachádzajú stavby pozemných komunikácií vo vlastníctve verejnoprávnych subjektov s odôvodnením, že uplatnenie práv je konaním v rozpore s dobrými mravmi) sťažovatelia poukázali na judikatúru ústavného súdu, najvyššieho súdu, ako aj na rozhodovacia prax iných všeobecných súdov (krajských, okresných), ktorá preukazuje, že posúdenie ich nároku najvyšším súdom nezodpovedá recentnej rozhodovacej praxi.

40. Najvyšší súd sťažovateľmi označené rozhodnutia ústavného súdu a najvyššieho súdu vo vzťahu k položenej dovolacej otázke vyhodnotil ako rozhodnutia, ktoré zakotvujú všeobecne platné právne zásady, od ktorých sa odvolací súd, aplikujúc § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka na konkrétne okolnosti právnej veci sťažovateľov, neodklonil. Odlišná skutková situácia sťažovateľov racionálne odôvodnená (v rozsudku odvolacieho súdu v bodoch 18 až 23) potom nie je v rozpore s princípom právnej istoty, ktorý sťažovatelia akcentujú. Najvyšší súd tiež poukázal na predmet sťažovateľmi označených súdnych konaní, ktorými bolo vydanie bezdôvodného obohatenia, teda predmet odlišný od sťažovateľmi uplatneného nároku na náhradu za zákonom zriadené vecné bremeno. Súčasne v kontexte riešenia otázky dobrých mravov v uvedených rozhodnutiach najvyšší súd uviedol, že v nich bol riešený rozpor s dobrými mravmi v nadväznosti na verejný záujem stavieb na sporných pozemkoch, v aktuálne posudzovanom konaní ide o rozpor konania sťažovateľov s dobrými mravmi, ktorí „s plným vedomím obmedzenia užívania nehnuteľností k nim nadobudli vlastníctvo, na čo si následne nárokovali náhradu za vecné bremeno – teda náhradu za obmedzenie užívania tejto nehnuteľnosti, čo činia opakovane a čo sa javí ako účelové konanie“. Na základe uvedeného dospel najvyšší súd k záveru, že ani v tejto otázke nedošlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe.

41. Pokiaľ sťažovatelia rozsiahlo poukazujú na judikatúru súdov rovnakej alebo nižšej inštancie, ústavný súd konštatuje, že tieto právne závery nie sú pre konajúci súd záväzné, keďže najvyšší súd už v súlade so svojou zákonom danou kompetenciou určil rozhodovaciu líniu v obdobných veciach, s čím napokon korešponduje aj § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ktorý vymedzuje dovolací dôvod v prípade odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, nie súdov nižšej inštancie, ktoré svojimi rozhodnutiami nie sú oprávnené rozhodovaciu prax odvolacieho súdu predurčovať.

42. Ani pri posúdení štvrtej dovolacej otázky (či je právoplatne vyriešená otázka hmotnoprávneho vzťahu sťažovateľov ako vlastníkov dotknutých pozemkov, na ktorých sa nachádzajú konkrétne stavby, a vlastníkov týchto stavieb, pokiaľ súdy už predtým rozhodli, že vlastníci stavieb sú povinní zaplatiť vlastníkom pozemkov náhradu za užívanie) najvyšší súd nevidel odklon od ustálenej rozhodovacej praxe, poukazujúc na konkrétne závery predchádzajúceho kasačného rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/161/2020 z 29. januára 2022 v právnej veci sťažovateľov, v ktorom najvyšší súd vytkol odvolaciemu súdu nerešpektovanie prejudiciálneho účinku už právoplatného rozhodnutia okresného súdu sp. zn. 14C/75/2012 z 13. januára 2016 výlučne vo vzťahu k sťažovateľovi v 5. rade, o ktorého nároku v odlišnom žalovanom období už bolo pozitívne rozhodnuté (bez ohľadu na správnosť), vychádzajúc z judikatúry najvyššieho súdu o viazanosti

súdu posúdením hmotnoprávneho vzťahu strán sporu v inom súdnom konaní (rozhodnutie sp. zn. 1Cdo/44/2010). Vo vzťahu k ostatným sťažovateľom neboli zistené žiadne ďalšie rozhodnutia spôsobilé mať prejudiciálny účinok, s čím sťažovatelia domáhajúci sa aplikácie účinkov totožného rozhodnutia aj na ich právny vzťah nesúhlasia, nerešpektujúc pritom základné zásady prejudiciality.

43. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok, resp. práva na ochranu majetku možno rovnako poukázať na závery rozsudku ESĽP vo veci Jarkovský proti Slovenskej republike č. 4014/12: «Za týchto okolností nemožno tvrdiť, že sťažovateľ uplatňoval niečo viac než špekulatívny občianskoprávny nárok bez legitímnej nádeje na úspech v zmysle článku 1 Protokolu č. 1. Z tohto dôvodu nemal „majetok“ chránený týmto ustanovením.» Ak sťažovatelia namietajú, že aplikáciou inštitútu dobrých mravov dochádza k porušeniu týchto práv, možno poukázať na čl. 1 ods. 1 ústavy, v zmysle ktorého o. i. je Slovenská republika demokratický a právny štát, pričom pojem právny štát je potrebné chápať v materiálnom, a nie formálnom zmysle: „Hodnotová orientácia materiálneho právneho štátu spočíva v dodržaní prirodzených práv ako ťažiska ľudských práv a základných slobôd a predovšetkým v presadzovaní spravodlivosti ako etalónu právnej úpravy vyjadrujúcej podstatu a účel materiálneho právneho štátu vo fáze tvorby aj aplikácie práva.“ (DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky*. 2. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 212.). Aj označený čl. 20 ods. 4 ústavy je preto potrebné vykladať so zreteľom na čl. 1 ods. 1 ústavy, preto tu ústavný súd nevidel možnosť jeho porušenia.

44. Možno súhlasiť s tvrdením sťažovateľov, že ich konanie (nadobudnutie vlastníckeho práva k sporným pozemkom) neodporuje zákonu. Konajúce súdy samotné vlastnícke právo sťažovateľov v žalovanom období ani nespochybnili. Korektív dobrých mravov umožnil súdom posúdiť uplatnený nárok v celom jeho kontexte, teda zohľadniť aj okolnosti, s ktorými sťažovatelia nesúhlasia, resp. nie sú podľa ich názoru v ich veci relevantné, čím sa umožnilo dosiahnutie spravodlivého usporiadania vecí, a nie iba formalizovaný výkon práva bez zreteľa na skutkové okolnosti, ktoré naznačujú, že výkon práva by nemal požívať právnu ochranu, a to z dôvodu porušenia „etických, všeobecne zachovávaných a uznávaných zásad, ktorých dodržiavanie je mnohokrát zabezpečované i právnymi normami tak, aby každé konanie bolo v súlade so všeobecnými morálnymi zásadami demokratickej spoločnosti. Dobré mravy preto predstavujú určitý materiálny korektív, ktorý je potrebné uplatniť v prípade, ak právne predpisy jeho uplatnenie pripúšťajú, najmä z dôvodu, že do obsahu právnych predpisov nie je možné zapracovať všetky situácie, ktoré život prinesie.“ (ŠTEVČEK, M., DULAK, A., BAJÁNKOVÁ, J., FEČÍK, M., SEDLAČKO, F., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník (I. a II. zväzok)*. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2017, s. 22 – 23.)

45. Na základe uvedeného ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a obsahom označených práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Rozsudok najvyššieho súdu s prihliadnutím na dovoláciu argumentáciu sťažovateľov, ktorá v prevažnej miere kopíruje ich dovolacie námietky, je vnútorne logický, nie je prejavom aplikačnej a interpretačnej svojvôle dovolacieho súdu, rešpektuje zákonné požiadavky na odôvodnenie (skutkové a právne) rozhodnutia. Ak sa sťažovatelia s názorom všeobecných súdov nestotožňujú, táto skutočnosť sama osebe nepostačuje na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutých

rozhodnutí. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (m. m. II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a s právnym názorom sporových strán vrátane ich dôvodov a námietok.

46. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľov v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

47. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľov bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o ďalších ich návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. novembra 2024

Libor Duľa
predseda senátu